LEGEARTIS ИНГ-ПРО

ISSN 2406-1085

ИНГ-ПРО

ПРОПИСИ У ПРАКСИ

propisi.net септембар 2021 / број 108 9/2021

Ризици које носи пословање са криптовалутама

- Привремене мере у грађанском медијском праву
- Уговор о уступању потраживања
- Реч адвоката: (не)туживост судије по Закону о забрани дискриминације
- Прекршајна одговорност послодаваца и органа јавне власти приликом примене Закона о родној равноправности
- Правни ефекти смањене урачунљивости у кривичном поступку

ЈАВНЕ НАБАВКЕ И БУЏЕТИ • ГРАЂАНСКО ПРАВО • КРИВИЧНО ПРАВО • УПРАВНО ПРАВО • ПРИВРЕДНО ПРАВО • РАДНО ПРАВО • УНАКРСНИ ПОГЛЕД

Србија, Златибор, водопад Гостиље

Дивна

Здравет Воде Србије

Дивна вода стиже до нас право са извора у најкраћем могућем року. Кад је пијемо, осећамо се као да стојимо у најлепшој природи, док се у позадини чује тихи жубор, који смирује и опоравља. Дивна вода нас поново повезује са природом, али и са нама самима.

Све Дивна воде су висококвалитетне и извиру на местима нетакнуте природе. Изворног квалитета и свеже, доспевају у чашу Корисника после само неколико дана од пуњења на извору. Могу се конзумирати свакодневно и у неограниченим количинама.

Свака од њих је другачија и на неки посебан начин благотворно делује на људски организам.

Претплатите се на неки од наших повољних пакета за правна лица или домаћинства и уживајте у здравој и свежој води на послу или код куће!

www.divnavoda.rs

ЦЕНТАР ЗА БРИГУ О ДИВНИМ КОРИСНИЦИМА
0800 111 111

LEGEARTIS ИНГ-ПРО
ПРОПИСИ У ПРАКСИ
www.legeartis.rs

ISSN 2406-1085
Година IX, број 108, септембар 2021.

Оснивач и издавач:
ИНГ-ПРО Издавачко-графичко д.о.о.
Београд, Веле Нигринове 16а

За оснивача и издавача:
Горан Грчић и Владимир Здјелар

Главни и одговорни уредник Редакције:
Јован Матијашевић

Главни и одговорни уредник часописа:
Ана Фулетин

Сарадници:
Дејан Обренић
Драгана Марчетић
Душан Рајаковић
Жељко Албанезе
Ивана Стојиљковић
Маја Матић
Миодраг Васић
Снежана Марјановић

Технички уредник:
Милена Станковић

Лектура:
Милица Радованчев

Графичка припрема:
Мирослав Арамбашић

Штампа:
Digital art, Београд

Редакција:
Веле Нигринове 16а, 11000 Београд
тел: +381 11 2836-890
факс: +381 11 2836-474
имејл: redakcija@legeartis.rs

Часопис излази једанпут месечно (10 бројева и 1 двоброј у оквиру годишње претплате).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34

LEGE Artis : прописи у пракси / главни и одговорни уредник Ана Фулетин. - [Штампано изд.] . - Год. 3, бр. 25 (окт. 2014)- . - Београд : ИНГ-ПРО, 2014- (Београд : Digital art). - 28 cm

Месечно. - Наслов лат., текст ћир.. - Преузима нумерацију електронског издања. - Друго издање на другом медијуму: Lege Artis (Online) = ISSN 2334-6140
ISSN 2406-1085 = Lege Artis (Штампано изд.)

Поштовани претплатници,

Дигитална имовина и услуге које се пружају у вези са дигиталном имовином, услед анонимности учесника у трансакцији, дистрибутивне структуре, брзине трансакција и географске раширености, поседују висок потенцијал за финансирање незаконитих активности и прање новца, па у овом броју указујемо на одређене ризичне активности и трансакције са дигиталном имовином у рубрици „Привредно право". Осим тога, скрећемо пажњу и на текст под називом „Уговор о уступању потраживања", у ком је детаљно објашњен поступак закључења уговора о уступању потраживања обезбеђеног хипотеком пред јавним бележником.

Богата судска пракса често је главни извор информација за разрешење бројних дилема, па је у оквиру рубрике „Грађанско право" у наставку текста о медијском праву пажња усмерена на привремене мере засноване на одредбама Закона о јавном информисању и медијима.

У прошлом броју овог часописа бавили смо се обавезама послодаваца и органа јавне власти при примени Закона о родној равноправности. Међутим, те законске обавезе имају и своју прекршајну компоненту, односно Закон у оквиру својих казнених одредби прописује конкретне новчане казне правним лицима и појединцима за неспровођење обавеза из Закона, што је подробније размотрено у рубрици „Радно право".

У тексту „Реч адвоката: (не)туживост судије по Закону о забрани дискриминације" аутор образлаже свој став о положају судија у нашем правном поретку, тј. поставља питање да ли у одређеним случајевима грађанскоправна одговорност судије постоји, односно да ли је имунитет судија апсолутан.

У првом делу текста у рубрици „Кад језик пресуди" размотрени су нови домени употребе метода и техника лингвистичке форензике, чији ће наставак бити објављен у следећем броју, док је, у складу са обележавањем Међународног дана писмености и Европског дана језика у септембру, текст у рубрици „Поводом…" посвећен важности искорењивања неписмености и најшире доступности образовања.

Поред наведених, ту су и остали врло актуелни текстови у поменутим, али и другим рубрикама, као и наше сталне рубрике „Портал читалаца", „Регистар прописа донетих између два броја" и „Календар важења правних аката".

Редакција

Будимо на вези

Часопис *Lege Artis – ПРОПИСИ У ПРАКСИ* отворен је за сва ваша питања, мишљења, конструктивне предлоге, похвале и критике. Можете их упутити ауторима текстова или на имејл Редакције часописа **redakcija@legeartis.rs**

Пратите нас:
- **www.legeartis.rs**
- **www.propisi.net**
- **www.ingpro.rs**
- **www.facebook.com/IngProLegeArtis**

ИНГ-ПРО

Зашто баш PROPISI.NET?

- Зато што је прегледан и једноставан и не захтева никакву специјалну обуку за коришћење (*user friendly*).
- Зато што је могућ приступ неограниченом броју докумената у току претплате.
- Зато што има највећи број прописа, примера судске праксе, правних мишљења, модела и других докумената.
- Зато што има претраживач који даје прецизно сортиране и брзе резултате претраге.
- Зато што се документа – прописи и др. – могу претраживати путем одговарајућих скраћеница и синонима који се у правној пракси често користе.
- Зато што је једини на тржишту који аутоматски бележи најпрегледаније документе сваког претплатника и издваја их на почетној страни.
- Зато што има мејл-сервис који омогућава претплатницима да о новим прописима, примерима из судске праксе, правним мишљењима и стручним коментарима и другим документима из области које сами изаберу, буду информисани путем мејла истог дана кад су објављени у бази.
- Зато што ради са било ког рачунара на интернету, без икакве инсталације, а подржава рад и у интранет окружењу.
- Зато што је увек ажуран (не захтева ажурирање од стране претплатника).
- Зато што су текстови докумената и интерфејс доступни на ћирилици или латиници.
- Зато што једним кликом могу да се ископирају текстови у *Word* или *PDF* формату.
- Зато што има најсвеобухватнију и највећу базу судске праксе, са разгранатом структуром по одговарајућим правним гранама и правним институтима.
- Зато што се из текста прописа једним кликом приступа повезаним документима.

WWW.**PROPISI.NET**

У овом броју...

ПРИВРЕДНО ПРАВО

4 Ризици које носи пословање са криптовалутама

13 Уговор о уступању потраживања

РАДНО ПРАВО

20 Прекршајна одговорност послодаваца и органа јавне власти приликом примене Закона о родној равноправности

ГРАЂАНСКО ПРАВО

30 Привремене мере у грађанском медијском праву

48 Реч адвоката: (не)туживост судије по Закону о забрани дискриминације

УНАКРСНИ ПОГЛЕД

55 Прописивање лекова као право осигураних лица – обавезе лекара и апотекарских установа

КРИВИЧНО ПРАВО

61 Правни ефекти смањене урачунљивости у кривичном поступку

РУБРИКЕ

68 Поводом обележавања Међународног дана писмености и Европског дана језика у септембру

77 Портал читалаца

84 Кад језик пресуди: Нове могућности примене форензичке лингвистике – први део

94 Преглед прописа донетих између два броја

98 Календар важења правних аката

Ризици које носи пословање са криптовалутама

Дигитална имовина и услуге које се пружају у вези са дигиталном имовином, услед анонимности учесника у трансакцији, дистрибутивне структуре, брзине трансакција и географске раширености, поседују висок потенцијал за финансирање незаконитих активности и прање новца. Анонимност идентитета учесника у трансакцијама чине их нарочито атрактивним за прикривање извора прихода, због чега се ризици при пословању са криптовалутама вишеструко умножавају у односу на традиционалне финансијске инструменте и трансакције.

Маја Матић,
шеф Одсека за представке и сарадњу са другим државним органима Агенције за спречавање корупције,
потпредседник Удружења сертификованих истражитеља превара Србије (АЦФЕ Србија)

Криптовалуте постају све присутније и популарније, а поседују изузетно значајан потенцијал да наруше традиционалне структуре у финансијском систему, при чему представљају и све важнији алат у рукама организованог криминала. Због тога је неопходно да држава кроз регулативу препозна употребу криптовалута. Једнако је битно и да се запослени у финансијском сектору и контроли, као и запослени у регулаторним и надзорним јавним институцијама, али и тужилаштвима и полицији благовремено и адекватно едукују о свему томе.

I РАЗЛОЗИ ЗА КОНТИНУИРАНИ МОНИТОРИНГ НАД КРИПТОВАЛУТАМА

Међународна организација комисија за хартије од вредности (енг. *Intrenational Organization of Securities Commission* – IOSCO) представља међународно тело које удружује регулаторе тржишта хартија од вредности у свету и поставља стандарде за сектор хартија од вредности, а путем чланства регулише више од 95% тржишта хартија од вредности у свету, при чему за чланове има сва тржишта у развоју, тако да је њен члан и Комисија за хартије од вредности Републике Србије. На основу истраживања трендова и других питања која су идентификована као ризици IOSCO одбор идентификовао је пет приоритетних ризика којима ће се пажња усмерити на тржиште капитала. У свом програму за 2020. годину наводи следеће ризике који ће бити у фокусу поменуте међународне организације, односно области које су подложне преварама: (1) криптоимовина, (2) вештачка интелигенција и машинско учење, (3) пасивно улагање и давање индекса, (4) малопродајна дистрибуција и дигитализација и (5) фрагментација тржишта. Поред тога, на основу своје прогнозе ризика за 2020. IOSCO одбор одредио је још једно приоритетно питање – растући ниво корпоративног дуга и потенцијал резултирајућих ризика на тржиштима капитала.[1]

На основу ризика, трендова и рањивости идентификованих приликом предвиђања претходних ризика IOSCO одбор у програму рада за 2021–2022. годину предвидео је и два нова приоритета: финансијску стабилност и системске ризичне активности небанкарског финансијског посредовања, као и ризике погоршане утицајем пандемије ковид-19 на тржиште хартија од вредности – ризике од незаконитих утицаја, преварног понашања и оперативне отпорности. С обзиром на то да и даље постоји забринутост због континуираног утицаја пандемије на глобалну економ-

ризикују да изложе финансијски систем већој незаконитости и финансијским ризицима. Посебан ризик носе нерегистровани пружаоци услуга у вези са дигиталним валутама који покушавају да избегну надзор и не спроводе одговарајуће контроле како би спречили да њихове услуге буду искоришћен при прању новца, финансирању тероризма и другим повезаним незаконитим активностима. Без њихове контроле, финансијске институције не могу разумно да процене и ублаже потенцијалне ризике које представља извор средстава купца. Лица која се баве незаконитим активностима наставиће да користи наведене механизме све док је ризик од откривања мањи него што је то приликом коришћења традиционалних трансакција преко финансијских институција.

Ендноте

1 IOSCO Board Priorities – Work Program 2020–2021.

2 IOSCO Board Priorities – Work Program 2021–2022, www.iosco.org.

3 Issues, Risks and Regulatory Considerations Relating to Crypto-Asset Trading Platforms, Final Report IOSCO Board, February 2020, www.iosco.org.

4 Закон о дигиталној имовини („Сл. гласник РС” бр. 153/2020).

5 Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Сл. гласник РС” бр. 113/2012, 91/2019 и 153/2020).

6 www.fatf/gafi.org, International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation, The FATF Recommendarions, Updated October 2020.

7 14 Money or value transfer services, 15 New technologies (Preventive Measures).

8 www.fatf/gafi.org, Interpretative Note to the Recommendation 15 (New Technologies).

9 FATF Report Red Flag Indicators Virtual Assets for Money/ Launderig and Terrorist Financing.

Уговор о уступању потраживања

Уговор о уступању потраживања анализиран је са аспекта Закона о облигационим односима и Закона о заштити корисника финансијских услуга, али и са аспекта Одлуке о управљању ризицима банке. Посебан осврт дат је на поступак закључења уговора о уступању потраживања обезбеђеног хипотеком пред јавним бележником.

Дејан Обренић,
дипломирани правник

Познато је да грађанскоправни уговори представљају правни основ за настанак облигационих односа између уговарача. Познато је и да у нашем правном систему, када је реч о материји грађанскоправних уговора, влада начело аутономије воље уговорних страна, по ком су оне слободне да, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја, своје односе уреде по својој вољи. У оквиру истог начела је и слобода уговорних страна да саме одреде са ким ће ступити у уговорни однос, тј. да саме одреде да ли ће према некој другој страни засновати права и обавезе које проистичу из уговора. Из наведене слободе уговарања проистиче и слобода уговорних страна да своју уговорну позицију уступе неком другом, осим у оним случајевима када то природа уговора не дозвољава (нпр. уговор *intuitu personae*).

Уређујући наведено начело слободе уговарања Закон о облигационим односима прописује да свака страна у двостраном уговору, ако на то пристане друга страна, може да уступи уговор неком трећем лицу, које тиме постаје носилац свих њених права и обавеза из тог уговора, као и да уступањем уговора уговорни однос између уступиоца и друге стране прелази на пријемника и другу страну у часу кад је друга страна пристала на уступање, а ако је друга страна дала свој пристанак унапред, у часу кад је обавештена о уступању. Наведеним одредбама Закон је прописао сло-

Када је у питању документација коју ће странке приложити јавном бележнику или коју ће бележник прибавити службеним путем, свакако је на првом месту она документација којом се доказује постојање права потраживања које се уговором уступа, а затим и документација којом се доказује постојање обезбеђења предметног потраживања (за хипотеке је то пре свега лист непокретности). Поред наведеног, у различитим случајевима може да буде потребна и друга документација којом се доказују одређене чињенице из уговора, овлашћења потписника и др.

Иако за суштину правног посла представља споредно питање, у овом јавнобележничком поступку свакако ће бити постављено и питање накнаде трошкова, односно висине и плаћања јавнобележничке награде за сачињавање уговора. **С обзиром на то да се јавнобележничка награда у датом случају утврђује према вредности предмета правног посла, у пракси се јавила дилема шта треба да се сматра вредношћу уговора о уступању потраживања обезбеђеног хипотеком – висина потраживања које се уступа, висина накнаде по којој се оно уступа или пак вредност хипотековане непокретности**. У циљу разјашњења наведене дилеме потребно је консултовати одредбе Јавнобележничке тарифе, чијим је тарифним бројем 1, између осталог, прописано и да се, ако је предмет правног посла потраживање, вредност правног посла одређује према вредности главног потраживања, без споредних потраживања, затим да, када је предмет правног посла заснивање хипотеке или другог заложног права, као основ за одређивање награде узима се износ потраживања које се обезбеђује, ако је оно ниже од вредности заложене ствари или права, без споредних потраживања, као и да, ако је вредност заложене ствари или права нижа од вредности обезбеђеног потраживања, као основ за одређивање награде узима се вредност заложене ствари или права, а да се вредност потраживања обезбеђеног јемством одређује према висини преузетог јемства, као и да је за промене у редоследу намирења меродавна вредност потраживања које је обезбеђено. **Из свега наведеног произлази да се висина јавнобележничке награде утврђује према висини потраживања које се уступа или према утврђеној вредности хипотекованих непокретности (на основу приложене процене вредности), односно вредности свих залога, у зависности од тога који је од та два износа мањи, па се као такав узима за основ обрачуна јавнобележничке награде**. Иако питање јавнобележничке награде не утиче на суштину правног посла којим се уступа потраживање, оно је у пракси свакако значајно, нарочито приликом уступања потраживања обезбеђених хипотекама на непокретностима велике вредности.

Након закључења уговора о уступању потраживања обезбеђеног хипотеком јавни бележник исти шаље надлежној служби за катастар непокретности преко е-шалтера, како би та служба спровела промену уписа у теретном листу листа непокретности, односно извршила упис пријемника потраживања као новог хипотекарног повериоца. Као што је претходно већ речено, од момента поменутог уписа уговор о уступању потраживања производи правно дејство према трећим лицима.

На крају треба поменути да описани поступак закључења уговора о уступању потраживања пред јавним бележником представља пример закључења који је најчешћи у пракси, али да се свакако могу јавити разни модалитети који мање или више одударају од наведеног. Ипак, не треба заборавити да се, и поред бројних императивних норми које уређују и ограничавају наведену област, приликом уступања потраживања и даље ради о уговорноправном односу, у ком владају аутономија воље странака и слобода уговарања, па у складу са тим треба тумачити и све претходно описане одредбе, као и цео поступак преноса потраживања.

ИНГ-ПРО
3 ДЕЦЕНИЈЕ
ГДЕ НАМА НЕМА ЛУТАЊА

Прекршајна одговорност послодаваца и органа јавне власти приликом примене Закона о родној равноправности

Закон о родној равноправности у оквиру својих казнених одредби прописује конкретне новчане казне правним лицима и појединцима за неспровођење обавеза из Закона, о чему је више детаља наведено у овом чланку.

Мр Жељко Албанезе

Уводна напомена

У прошлом броју овог часописа бавили смо се обавезама послодаваца и органа јавне власти приликом примене Закона о родној равноправности („Сл. гласник РС” бр. 52/2021 – даље: Закон). Међутим, те законске обавезе имају и своју прекршајну компоненту, односно Закон у оквиру својих казнених одредби прописује конкретне новчане казне правним лицима и појединцима за неспровођење обавеза из Закона. Казнене одредбе обухватају кажњавање за прекршаје послодаваца, осигуравајућих друштава и средстава информисања (члан 67), одговорних лица у органима јавне власти (члан 68), политичких странака (члан 69) и синдикалних организација (члан 70). Казнене мере су усклађене са Законом о прекршајима, с тим што тај закон предвиђа распон казни од 50.000,00 до 2.000.000,00 динара за послодавце, као и за одговорна лица у органима јавне власти, за политичке странке и за синдикалне организације новчану казну од 5.000,00 до 150.000,00 динара за одговорно лице у правном лицу и новчану казну од 10.000,00 до 500.000,00 динара за предузетника – послодавца. **Прекршај** у смислу Закона о прекршајима („Сл. гласник РС” бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 – ОУС, 91/2019 – др. закон и 91/2019) представља противправно дело које је законом или другим прописом надлежног органа одређено као прекршај и за које је прописана прекршајна санкција.

Подсећамо на то да је Закон ступио на снагу 1. 6. 2021. године, осим неколико одредби које почињу да се примењују од 1. јануара 2024. године, па ћемо у наставку навести само казнене одредбе које се примењују од дана ступања на снагу Закона.

1. ПРЕКРШАЈНА ОДГОВОРНОСТ ПОСЛОДАВАЦА

У смислу Закона **послодавац** је домаће или страно правно и физичко лице у јавном и приватном сектору, које запошљава, односно радно ангажује једно или више лица, односно лице које у државном органу, органу аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе врши права и дужности послодавца у име Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе.

Сагласно члану 67. Закона казниће се:

- **послодавац који има својство правног лица – новчаном казном од 5.000 до 150.000 динара**,
- **одговорно лице у правном лицу – новчаном казном од 5.000 до 150.000 динара, односно**
- **предузетник – послодавац новчаном казном од 10.000 до 500.000 динара**,

у следећим случајевима неспровођења обавеза из Закона:

1) Ако послодавац не поступи по обавезама прописаним чланом 16. ст. 4. и 5. Закона.

на област заштите животне средине надзор врши министарство надлежно за послове заштите животне средине, а инспекцијски надзор органи и тела надлежна за заштиту животне средине. Надзор над применом Закона у делу који се односи на област спорта обавља министарство надлежно за послове спорта, док је инспекцијски надзор у домену органа и тела надлежних за област спорта.

Наведени инспекцијски органи и инспектори испуњавају дужност надзора у складу са прописима којима се уређују њихова права, дужности и овлашћења и остварују сарадњу у складу са законом којим се уређује инспекцијски надзор. Остваривање надзорне функције и надлежности како инспекција тако и министарстава у оквиру којих су формиране реализује се у складу са законима којима се уређује њихова надлежност, с тим што евентуална потреба за њиховим додатним капацитетима може да се утврди тек након што одмакне примена Закона, јер ће искуство показати да ли су њихови постојећи капацитети довољни.

WWW.PROPISI.NET

КАЛКУЛАТОР КАМАТА
у оквиру електронског издања ИНГ-ПРО ПРОПИСИ.НЕТ

Осим обрачуна затезне камате у динарима или у некој од страних валута (евро, долар, швајцарски франак), уз помоћ нашег калкулатора претплатници могу да врше и обрачун камате за неблаговремено плаћене јавне приходе и за неблаговремено плаћени царински дуг и казну у царинском поступку, затим обрачун камате по есконтној/референтној стопи Народне банке Србије и по референтној стопи Европске централне банке (ЕЦБ), као и обрачун камате по пресудама/одлукама Европског суда за људска права. Поред наведених, ту је и обрачун уз помоћ индекса потрошачких цена, а поред свих ових дефинисаних каматних стопа које ми ажурирамо, постоји и опција ***Моје каматне стопе***, помоћу које сваки корисник може да дефинише каматне стопе како би прилагодио обрачун камата сопственим потребама.

Обрачуне камата претплатници могу да сачувају у оквиру базе, а могу и да врше промене на рачуну, односно да евидентирају нова задужења и отплате, уз могућност да бирају да ли ће се делимична отплата дуга прво одузимати од камате или од главнице.

Калкулатор врши обрачуне камата пропорционалном или конформном методом. Поред ових, постоји и јединствена мешовита метода (за затезну камату до 2. 3. 2001. примењује се конформна метода, а од 3. 3. 2001. пропорционална), која омогућава јединствен обрачун камате за период пре и после тог периода. Сходно томе, по истом принципу функционише и обрачун камате на неблаговремено плаћене јавне приходе, на неблаговремено плаћен царински дуг и неблаговремено плаћену казну у царинском поступку (до 31. 12. 2012. конформна, од 1. 1. 2013. пропорционална метода).

Збирни обрачун камата омогућава обрачун дуга по више различитих фактура (рачуна), по принципу: један поверилац, један дужник, више новчаних потраживања и износ укупног дуга по свим тим различитим основама.

За претплату и друге информације пишите нам на: office@ingpro.rs или нас позовите на: 011/2836-820, 2836-821, 2836-822.

Привремене мере у грађанском медијском праву

И у овом броју настављамо серију текстова о медијском праву коју смо започели у летњем двоброју, с тим што ће фокус у овом тексту бити на привременим мерама заснованим на одредбама Закона о јавном информисању и медијима.

Драгана Марчетић,
судија Вишег суда у Београду
Снежана Марјановић,
судија Вишег суда у Београду

Иако генералне одредбе о привременим мерама у грађанском праву садржи Закон о извршењу и обезбеђењу („Сл. гласник РС" бр. 106/15, 106/16 – аут. тумачење, 113/17 – аут. тумачење, 54/19 – даље: ЗИО) и неки други закони, како су то већ ауторке навеле у једном од ранијих текстова, садрже одредбе о привременим мерама. У том смислу одредбе поменутих посебних закона о привременим мерама јесу *lex specialis* у односу на одредбе ЗИО.

Фокус овог текста биће на привременим мерама заснованим на одредбама Закона о јавном информисању и медијима („Сл. гласник РС" бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016 – аутентично тумачење – даље: ЗЈИМ), који садржи одредбе о привременим мерама у чл. 104. и 105. **Тај закон предвиђа привремену меру забране поновног објављивања** информације, коју може да захтева лице чије би право било повређено објављивањем информације, односно записа из члана 101. тог закона најдуже до правоснажног окончања поступка. Чланом 101. прописано је да, ако се објављивањем информације, односно записа повређује претпоставка невиности, забрана говора мржње, права и интереси малолетника, забрана јавног излагања порнографског садржаја, право на достојанство личности, право на аутентичност, односно право на приватност, у складу са одредбама наведеног закона, тужбом може да се захтева:

1) утврђивање да је објављивањем информације, односно записа повређено право односно интерес;
2) пропуштање објављивања, као и забрана поновног објављивања информације односно записа;
3) предаја записа, уклањање или уништење објављеног записа (брисање видео-записа, брисање аудио-записа, уништење негатива, одстрањење из публикација и слично).

Привремена мера огледа се у забрани одговорном уреднику да поново објави исту информацију односно запис. Подносилац тужбе и предлога за одређивање такве привремене мере **мора да учини вероватним да постоји конкретна опасност да ће информација односно запис бити поново објављен, као и да би се поновним објављивањем информације односно записа повредило његово право или интерес из члана 101. ЗЈИМ**. Суд о предлогу за одређивање привремене мере мора да одлучи без одлагања, а најкасније у року од **48 сати** од подношења предлога. Приговор против одлуке о одређивању привремене мере изјављује се у року од **48** сати од пријема одлуке, а суд о приговору одлучује у року од **48** сати.

Судски пенал може да се захтева уз предлог за привремену забрану поновног објављивања информације из члана 104. ЗЈИМ, тако да надлежни суд запрети одговорном уреднику да ће платити примерени новчани износ тужиоцу ако поступи противно одлуци суда.

На основу наведених одредби може да се закључи да привремена мера, прописана члановима 104. и 105. ЗЈИМ, може да се одреди само ради обезбеђења захтева из тужбе

право тужиоца да захтева да суд привременом мером забрани туженом да поново објави информацију којом би се повредило тужиочево право на приватност у смислу чл. 104. а у вези са чл. 101. Закона о јавном информисању и медијима.

(Одлука већа Вишег суда у Београду Пв-ПЗ бр. 5/16 од 3. 6. 2016)

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Када се имају у виду привремене мере прописане Законом о јавном информисању и медијима, као и право на слободу изражавања и информисања, загарантовани Уставом и Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама, у парницама у области медијског права те слободе могу да буду ограничене само уколико за то постоје стриктно испуњени услови, прокламовани искључиво у циљу заштите других права која су објекат тужбе из члана 101. ЗЈИМ. Уколико би се привремене мере којима се налаже забрана објављивања информације или неког записа неселективно усвајале, то би представљало истинско нарушавање и ограничење слободе јавног информисања, предвиђене чланом 4. Закона о јавном информисању и медијима. Због тога се при одлучивању може запазити уздржаност суда, а поменута заштита пружа се, слободно се може рећи, само изузетно, под условима прописаним члановима 104. и 105. ЗЈИМ.

Реч адвоката: (не)туживост судије по Закону о забрани дискриминације

У судској пракси је у неколико случајева, као спорно, постављено питање да ли судија може да буде тужен по одредбама Закона о забрани дискриминације. Судови су до сада, по правилу, заузимали становиште да прописи који уређују имунитет и грађанскоправну одговорност судије не дозвољавају ту могућност. Међутим, важно питање је да ли је такво правно схватање заиста правилно и на закону засновано.

Миодраг Васић,
адвокат

ПРИМЕРИ ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Врховни касациони суд је у Решењу Рев 37/19. од 23. 1. 2019. године навео следеће:

„У конкретном случају тужилац тужбом тражи утврђење да је тужени дискриминаторски и незаконито поступао према тужиоцу на тај начин што је одбацио тужиочев захтев за његово изузеће у поступцима у којима је тужени поступао као судија. Међутим, утврђење права које се, у смислу одредби Закона о забрани дискриминације и Закона о парничном поступку, тужбом у односу на туженог судију тражи није подобно за судску заштиту јер, у смислу члана 151. Устава Републике Србије и члана 5. Закона о судијама, судија не може бити позван на одговорност за изражено мишљење и гласање приликом доношења судске одлуке. Због тога је имунитет који ужива судија његово право да буде изузет

ТУ ФУНКЦИЈУ ВРШИТИ БЕЗ НАКЛОНОСТИ, ПРЕДУБЕЂЕЊА И ПРЕДРАСУДА ЗАСНОВАНИХ НА РАСИ, БОЈИ КОЖЕ, НАЦИОНАЛНОЈ ПРИПАДНОСТИ, ВЕРСКИМ УБЕЂЕЊИМА, ПОЛИТИЧКОЈ ОПРЕДЕЉЕНОСТИ, ПОЛУ, СТАРОСНОЈ ДОБИ И ДРУГИМ ЛИЧНИМ СВОЈСТВИМА. Судијска функција је таквог значаја и такве природе да онај који штити и служи може и мора да буде непосредно тужен због дискриминаторског поступања. Судијској функцији је иманентно објективно поступање у ком нема места предрасудама заснованим на личним својствима странке. Зато становиште Врховног касационог суда да „подношење тужбе непосредно против судије који поступа у одређеном предмету може да указује на злоупотребу процесних права странке (члан 9. став 1. ЗПП)" делује ретроградно и опомиње да на поштовању уставности, законитости и владавине права свакодневно мора да се истрајава.

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Одговорност за штету коју судија проузрокује незаконитим или неправилним радом само је један вид грађанскоправне одговорности у правном поретку Републике Србије. Све док је Законом о судијама прописано да само у том случају одговара Република Србија, судија може да буде непосредно тужен ради утврђења дискриминаторског поступања по одредбама Закона о забрани дискриминације. Нетуживост значи изузеће од примене појединих прописа који се на друга лица редовно примењују. Како сваки изузетак треба најуже тумачити, чини се да судија не може да буде непосредно тужен само поводом спора ради накнаде штете коју је проузроковао незаконитим и неправилним радом.

WWW.PROPISI.NET

Електронски часопис
ПОСЛОВНИ САВЕТНИК

Часопис „ПОСЛОВНИ САВЕТНИК" представља издање са стручним ауторским текстовима из области рачуноводства, пореза, буџетског рачуноводства, зарада, плата и других личних примања и пословних финансија. Намењен је, пре свега, финансијским и рачуноводственим службама у јавном и приватном сектору, рачуноводственим агенцијама и сл.

Од рубрика у часопису издвајамо: Рачуноводство, Порези, Буџетски корисници, Зараде, плате и друга примања, Радни односи, Пословне финансије, Статистика и остале области.

Тренутно се у издању налази преко 900 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњих бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

За претплату и друге информације пишите нам на: office@ingpro.rs или нас позовите на: 011/2836-820, 2836-821, 2836-822.

Прописивање лекова као право осигураних лица – обавезе лекара и апотекарских установа

Аутор је ближе појаснио прописивање и издавање различитих врста лекова имајући у виду њихове специфичности, посебно указујући на обавезе лекара и фармацеута, али и здравствених установа, пре свега апотекарских установа. Посебан део чини добра пракса у којој су наведене смернице за све учеснике у наведеном процесу.

Душан Рајаковић,
спец. менаџмента здравствених установа

ЛЕК КАО САВЕЗНИК ЗДРАВЉА

Када се говори о пружању здравствене заштите, односно о лечењу пацијената, потребно је истаћи значај правилне примене медикаментне терапије. Распрострањеност употребе лекова је огромна не само приликом лечења болести већ и приликом превенције истих. Зато се том проблему мора приступити на ваљани начин и крајње одговорно, на првом месту зато што је у питању како здравље појединца тако и здравље човечанства, за шта нам је најбоља потврда последња пандемија.

Развој медицине и технолошких процеса умногоме је утицао на све већи број успешних исхода лечења, који су у значајној мери последица правилно и правовремено постављене дијагнозе, као и примене одговарајућих лекова. Велика су издвајања сваког здравственог система усмерена на снабдевање становништва неопходном количином медикамената. О обиму употребе фармацеутских производа, при чему се овде пре свега мисли на лекове, најбоље говори податак да се значај, али и утицај фармацеутске индустрије често упоређује са војном индустријом, превасходно имајући у виду финансијске токове. Да ли је то заиста и тако, оставићемо војним експертима да просуде, али оно што је сигурно јесте да је фармацеутска индустрија свеприсутна и да са финансијске стране представља економског гиганта.

Како је здравствени буџет сваке државе ограничен издвајањима и осигураника и државе путем пореза, неопходно је рационално усмерити средства ради што ефикаснијег лечења. У нашем здравственом систему пацијентима су обезбеђени значајан број и врста лекова, који су довољни за заштиту здравља становништва. О томе како и на који начин пацијенти могу да дођу до лекова, ко прописује лек, а ко га издаје, али и о издавању различитих врста лекова, у наставку текста настојали смо да пружимо потребна објашњења.

ПРОПИСИВАЊЕ ЛЕКОВА

Лек прописује лекар који обавља здравствену делатност, односно одређене послове здравствене делатности у здравственој установи. Приликом прописивања лека потребно је узети у обзир препоруке добре праксе за прописивање лекова. Лекар на одговарајући начин информише пацијента о прописаном леку и обавештава га о могућности замене другим међусобно заменљивим леком, као и о разлици у партиципацији коју пацијент плаћа. Кад се лек прописује на основу мишљења лекара специјалисте одговарајуће гране медицине, лекар специјалиста доставља медицински извештај у електронској форми лекару који прописује лек у року од 24 часа од пријема обавештења, након чега лек може да се преузме у апотеци. На рецепту се прописује лек за који је издата дозвола од стране Агенције за лекове и медицинска средства, а изузетно

деци, укључујући нежељене реакције на лек и контраиндикације;
2. поседује или прибави податке о историји болести од пацијента, укључујући различите алергијске и нежељене реакције на лекове, тренутно здравствено стање, као и податке о другим лековима које користи или је недавно користио, укључујући и лекове чији је режим издавања без рецепта;
3. договори се са пацијентом о употреби предложеног лека, односно начину лечења кроз разговор са пацијентом у циљу отклањања недоумица и забринутости, при чему сваки пацијент има право на све врсте информација, независно од стања здравља, здравствене службе и начина на који је користи, као и на све информације које су на основу научних истраживања и технолошких иновација доступне.

Узимајући обзир наведено лекар охрабрује пацијента да поставља питања о леку који узима и предложеној терапији и обавештава пацијента и о другим начинима лечења у складу са правилима медицинске науке и праксе. Такође, лекар пружа пацијенту одговарајуће информације на начин на који пацијент може да разуме све о нежељеним реакцијама на лек, потенцијалним озбиљним нежељеним реакцијама на лек, начину поступања у случају појаве нежељене реакције на лек, интеракцији са другим лековима и начину употребе лека. И на крају, лекар треба да се увери да је пацијент разумео како да узима прописани лек, односно да је у стању да узима прописани лек на одговарајући начин.

Када прописује лек пацијенту, лекар треба да:
1. пропише дозу лека која одговара пацијенту и његовом здравственом стању;
2. постигне договор са пацијентом о одговарајућем праћењу здравственог стања, ако је потребно (нпр. будуће контроле, анализе крви или други тестови, прилагођавање прописане дозе лека, замена лека, као и питања у вези са обновљивим издавањем лека);
3. информише Агенцију за лекове и медицинска средства Србије о нежељеним реакцијама на лек о којима је обавештен од стране пацијената, као и да информише пацијента о поступку пријављивања нежељених реакција на лек;
4. води јасну, прецизну и уредну евиденцију о свим прописаним лековима.

Ако лекар прописује лек на предлог другог лекара који нема право да прописује лекове, треба да буде сигуран да је лек одговарајући за пацијента, као и да је лице које је дало препоруку компетентно за лечење пацијента. Лекар не сме да тражи нити да прими било какво материјално или нематеријално давање као подстицај за прописивање, издавање, набавку, односно потрошњу лека.

Пацијент слободно бира у којој апотеци ће преузети прописани лек, а лекар може да информише пацијента о апотекама које издају одређене специфичне лекове (инсулини, цитостатици, нерегистровани лекови са Листе Д и сл.). Међутим, никако се не сме дозволити да финансијски интереси како лекара тако и здравствене установе утичу на избор лека за пацијента (нпр. ако учествује у клиничком испитивању лека). Забрањен је притисак на пацијента да користи одређени лек, као и навођење на утисак да лек нема нежељене реакције, да узимање лека гарантује успех у лечењу, да је прописани лек бољи од других лекова и да ће лек у наредном периоду добити дозволу за лек. Лекар не сме на било који начин, а нарочито путем неоснованих критика да подрива поверење које пацијент има у одређену апотеку, односно фармацеута.

Кад год је то могуће, лекар треба да избегава да прописује лек који садржи психоактивне контролисане супстанце себи или особи са којом је у блиској личној вези. Лекови који садрже психоактивне контролисане супстанце могу да доведу до губитка објективности и неодговарајућег понашања, односно до злоупотребе лека.

Осим тога, неопходно је да постоји размена информација и да, сходно томе, сви лекари који учествују у лечењу пацијента буду информисани о лековима који су му прописани. Када у лечењу пацијента учествује више лекара из исте или различитих здравствених установа, изабрани лекар, односно лекар који је задужен за лечење пацијента треба да буде обавештен о лечењу, односно о лековима који су прописани пацијенту од стране другог лекара у тој, односно другој здравственој установи.

Правни ефекти смањене урачунљивости у кривичном поступку

Ивана Стојиљковић,
заменик јавног тужиоца у Другом основном јавном тужилаштву у Београду

УВОД

Да би нека радња била кривично дело, неопходно је да се њом испуне сви елементи кривичног дела. Скуп тих обележја кривичног дела назива се биће кривичног дела. Оно изражава у чему се састоји забрањено понашање, односно у чему је неправо неког кривичног дела. Биће кривичног дела садржи оно што је типично за свако посебно кривично дело, па је тако за крађу карактеристично одузимање противправне имовинске користи са циљем да се ствар противправно присвоји, док је типично за убиство да се неко лице лиши живота, па биће кривичног дела испуњава оно лице које лиши живота друго лице. Ако недостаје било који елемент бића кривичног дела, оно не постоји. Појам бића кривичног дела уско је повезан са појмом законског описа кривичног дела. У одређеним случајевима ставља се знак једнакости између та два појма, односно биће кривичног дела најчешће обухвата законски опис кривичног дела, али није увек тако. У погледу кривичног дела учествовање у тучи из члана 123. Кривичног законика кривично дело чини онај ко учествује у тучи која је имала за последицу смрт или тешку телесну повреду. Смрт и тешка телесна повреда представљају објективне услове кажњивости, тј. материјалне претпоставке кажњивости и не припадају ни противправности ни кривици, односно део законског су описа, али не и обележја бића кривичног дела и не улазе у биће кривичног дела.

Постоји неколико подела бића кривичног дела, с тим што ће у уводном делу овог рада укратко бити размотрена само подела која се односи на објективна и субјективна обележја кривичног дела. Тако је у основи објективног обележја сваког кривичног дела радња својствена кривичном делу. Поред радње, биће кривичног дела може да садржи, као посебно обележје, и објект радње (други – као човек, дете, малолетно лице), али и последицу кривичног дела. Осим тога, није довољно да постоји временски след између радње и последице, потребно је да постоји и узрочна веза, односно да управо радња својствена одређеном кривичном делу проузрокује одређену последицу, при чему ту везу некада може да садржи само биће кривичног дела. На крају, опис извршиоца представља важан елемент објективног обележја бића кривичног дела, било да је описан уопштено, као „ко", што значи да извршилац може да буде било ко, или је круг учинилаца сужен, па може да га чини „доктор медицине, здравствени радник, службено лице". Како ће овде више речи бити о правним ефектима смањене урачунљивости, потребно је да се у уводном делу нагласи да се о субјективним обележјима кривичног дела говори онда када радња одређеног извршиоца постане криминална, односно када је у тој радњи присутна и усмереност воље. Како је урачунљивост, поред виности, један од основа кривице, самим тим непостојање једног од та два елемента искључује кривицу, па, сходно члану 14. став 2. Кривичног законика, нема ни кривичног дела.

О КРИВИЦИ

Кривица је субјективни однос учиниоца према делу због ког може да му се упути прекор. Начело кривице изражава се формулом „нема казне без кривице" (*nulla poena sine*

који се посматра кроз садржину и форму, и то усаглашеност са нормама одређене струке и придржавање поступности у нормама. С друге стране, суд делује по принципу слободне оцене доказа, па би се са исказом вештака морало поступати као и са сваким другим материјалним доказом. Према неким теоријама, суд је потпуно везан налазом и мишљењем вештака због сопствене некомпетенције, што је погрешно зато што сваки судија мора да поседује знања из различитих области да би судио, па се подразумева да одређена знања поседује и из медицинског домена. Зато је правилно прихватити тезу да суд може и да не прихвати налаз и мишљење вештака медицинске струке, али не може да замени тај налаз и мишљење сопственим мишљењем, већ да одреди новог вештака. Уколико и тада постоје дилеме, спорно питање требало би да се разреши по принципу *in dubio pro reo*. Никако се, што је у пракси постала честа појава, не сме враћати на принцип везаног доказивања, тако да би због тога суд морао критички да прихвати и исказ вештака, а не да прецењује вештачење као једну од доказних радњи.

Поред свега, уколико не може да утврди степен очуваности интелектуално волунтативних способности, суд поступа по принципу *in dubio pro reo,* дајући предност неурачунљивости испред смањене неурачунљивости. Неурачунљиви извршиоци (и смањено урачунљиви уз кривицу) одговарају по принципу опасности. Они нису криви, али представљају претњу друштву, с обзиром на величину и озбиљност угрожавајућег понашања.

ЗАКЉУЧАК

Оцена урачунљивости је правно питање и стога на исто одговор даје суд. Одлуку о наведеном питању суд доноси уз помоћ вештака психијатра. Закон изричито прописује да суд мора да одреди психијатријско вештачење уколико се појави сумња да је искључена или смањена урачунљивост окривљеног. У последње време помоћ суду пружају и вештаци психолози јер биопсихолошки основи неурачунљивости не морају да буду патолошке природе, него у домену психологије.

У ситуацијама у којима се утврди да је извршилац био битно смањено урачунљив суду је на располагању да блаже казни учиниоца, који је урачунљив, па самим тим и крив, само што је исти отежано схватао значај свог понашања и отежано владао својом вољом. Такође, њему се уз казну или условну осуду може изрећи мера безбедности обавезног психијатријског лечења, с тим што ће то бити случај ако постоји опасност да такво стање и у будућности подстицајно делује на њега да поново учини кривично дело.

Дуго су се психијатри залагали за увођење смањене урачунљивости како би се решио проблем кривице неких анормалних делинквената, нарочито недовољно развијених лица, алкохоличара, психопата, особа са поремећеним нагонима. Такво решење афирмисано је у науци почетком 20. века и од тада је пронашло свој пут и у кривичном законодавству, што је у битноме олакшало поступање судова при разрешењу поменутих кривичноправних ситуација.

Електронски часопис **ЛЕГЕ АРТИС – ПРОПИСИ У ПРАКСИ**

Електронски часопис Леге Артис – Прописи у пракси налази се на интернет страници **www.legeartis.rs**, ажурира се свакодневно и користи путем корисничког имена и лозинке.

Сви чланци могу да се претражују на различите начине: по речима у називу или самом чланку, правним областима или ауторима, а дат је и преглед најчитанијих чланака у току месеца. Такође, на једном месту налази се и архива свих бројева од почетка објављивања. Чланци се могу чувати у PDF формату, а могу и да се штампају и копирају.

Осим оних које чине штампано издање, у електронском издању налазе су и додатне рубрике: Образовање, Ауторско право, Планирање и изградња и др.

За претплату и друге информације пишите нам на: office@ingpro.rs или нас позовите на: 011/2836-820, 2836-821, 2836-822.

Закони који регулишу односе унутар људске заједнице, која би требало да буде по мери сваког појединца, тичу се различитих сегмената свакодневног живота. Међу тим сегментима посебну улогу у очувању и усавршавању људске цивилизације имају изванредна дела људског духа по којима би се требало равнати, као што из оних негативних треба учити. У новој рубрици „Поводом…" бавићемо се баш тиме – значајним датумима, историјским преокретима, заслужним личностима и пресудним документима, као и њиховим утицајем на измене и усавршавање прописа.

Поводом обележавања Међународног дана писмености и Европског дана језика у септембру

Зашто је писменост важна, на који начин се свет односи према неписмености и како подиже степен образовања својих становника, којим законским прописима је то регулисано, као и како и зашто се обележавају Међународни дан писмености и Европски дан језика, тема је овог текста.

„ЈЕДНОМ КАДА НАУЧИШ ДА ЧИТАШ ЗАУВЕК ЋЕШ БИТИ СЛОБОДАН"
Фредерик Даглас

Веза између различитих облика ропства и недостатка образовања и знања веома је упечатљива. И није само у питању историјски условљен тренутак, него и савремено ропство условљено умногоме мањком образовања или потпуним одсуством истог, односно писмености. Да би човек мислио и разумео свет око себе, мора да чита и људе и поруке. Да би то умео, мора да учи свакодневно целог живота. Диплома средње школе и факултета ни у ком случају не значе да је образовање завршено или да човек треба да се заустави у унапређивању својих вештина и способности, али се чини да систем управо то од човека тражи. Диплома још мање значи да неко поседује преко потребну вештину разумевања онога што је прочитао или чуо, тумачења порука које му се у савременом свету свакодневно сервирају, при чему медији креирају јавно мњење рачунајући на све показане недостатке. Уз то, писменост у модерном свету не значи само умеће читања и писања, већ и много шири спектар основних вештина, као што су рачунање, разумевање прочитаног, коришћење дигиталних технологија итд.

ЗАНИМЉИВОСТИ О РАЗЛИЧИТИМ ЈЕЗИЦИМА

У свету постоји близу **5.000 језика** са много више дијалеката**, а најраспрострањенији на свету су кинески, енглески, шпански и хинди**.

У Европи има око 200 аутохтоних језика, што је 3% свих језика на свету, иако је само **24 језика одабрано за званичне језике Европске уније**. Већина европских

док је 3,5% особа потпуно неписмено (критеријуми су били завршена три разреда школе или способност особе да напише или прочита краћи текст у вези са свакодневним животом). У складу са тим, тај образовни минимум, односно завршену само основну школу или мање од тога има 52,1% жена, при чему су жене у граду и даље три пута неписменије од мушкараца, док су жене на селу неписменије од мушкараца чак четири пута.

ЗАКЉУЧАК

Како су узроци неписмености бројни, тако и последице високог степена неписмености становника једне заједнице могу бити вишеструке. Такво стање одражава се прво на квалитет живота појединца, а затим као значајна разлика међу припадницима различитих социјалних група, да би на крају утицала и на друштво у целини, па чак и на привреду једне земље. Једно од најважнијих питања је колико образовање, које је основа индивидуалног и друштвеног ослобађања, заиста успева да отклони последице које неписменост производи. То је нарочито важно у патријархалним друштвима где су образовни системи конструисани тако да учврсте већ постојећу друштвену матрицу, па остаје само да образовањем бар на личном нивоу може да се превазиђе додељена друштвена улога.

Неке од најтежих последица неписмености, без обзира на друштвену групу којој неко припада, свакако су отежано учешће у јавној сфери живота, затим отежан приступ здравственој заштити, конкурсима за посао или било којим другим привилегијама, што повлачи за собом и лош положај будуће деце. Јасно је да је преко потребно да свака држава устроји такав национални план који подразумева описмењавање и додатно образовање различитих узраста и друштвених слојева како би друштво у целини могло да напредује, а самим тим да постаје стабилније и богатије.

Ендноте

[1] „Родне импликације неписмености: димензија неписмености и њене жртве", Маријана Шулеић у „Темида", децембар 2013, стр. 149–160.

[2] Ибид

ЗАНИМЉИВОСТИ О ЈЕЗИКУ УОПШТЕ

Матерњи језик утиче на поглед на свет, па су особе у чијем матерњем језику не постоји будуће време организованије јер размишљају и планирају у садашњем времену.

Скоро сваки други **пар близанаца до своје друге године живота развија сопствени језик**, који само они разумеју. Тај феномен познат је и под називом **криптофазија**.

Такође, бебе које од самог рођења слушају стране језике свакодневно, бар неки период, много их лакше савладавају у будућности.

Половина светске популације говори два или више језика, при чему је то појава која се назива **билингвизам**. Многи научници тврде да знање више страних језика може да повећа мождану функцију човека, али и да успори појаву и развој болести мозга и деменцију. Осим тога, свима је јасно да учење сваког наредног језика проширује свест о другим културама, отварају се бројне могућности за квалитетније послове итд.

Контактни језици, тј. мешани помоћни језици без сопствених говорних представника, сведени у форми и ограничених функција називају се **пицини**, док се пицини који стекну говорнике, тако што их као матерње усвајају деца чији су родитељи међусобно општили на њима јер су припадали различитим језицима, називају **креоли**.

У тип **лингва франка** убрајају се језици који функционишу као матерњи, али и изразито као нематерњи или други језици у неком ширем региону (нпр. свахили у источној Африци).

Силбо Гомеро је **звиждући језик**, који се говори на Канарским острвима. Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу 2009. године ставила је тај језик на своју листу ремек-дела усмене и нематеријалне баштине човечанства.

Ономатопеја се разликује од језика од језика, па се тако, на пример, у српском за лајање пса користи „ав", а у енглеском „вуф", „руф" или „барк", док Индонежани користе „гук". У већини језика за смех се користи „ха ха", али у језицима као што је казахстански користи се „карк карк".

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Имате питање? Имамо одговор!

У овој рубрици дајемо одговоре на нека од питања која сте упутили нашем часопису. Подсећамо да право на постављање питања и добијање одговора имају искључиво претплатници на наш часопис.

РАДНО ПРАВО

Заштита података о личности у радним односима

П: *Да ли према закону послодавац има овлашћење да чува документацију запослених – лична документа која се достављају приликом заснивања радног односа (фото-копију личне карте, дипломе, уверења од суда, возачке дозволе итд.) и уколико је овлашћен, колико дуго послодавац може да чува наведену документацију у фајлу запосленог?*

О: Чланом 33. Закона о раду прописана је садржина уговора о раду, као и који се лични подаци запосленог уносе у уговор у раду. Да би послодавац прикупио податке о личности из члана 33. Закона о раду од кандидата у сврху заснивања радног односа, мора да изврши увид у јавне исправе (лична карта, диплома, уверење итд.), с тим што је обавеза кандидата да, у смислу члана 26. став 1. тог закона, приликом заснивања радног односа послодавцу достави исправе и друге доказе о испуњености услова за рад на пословима за које заснива радни однос.

С друге стране, Закон о евиденцијама у области рада уређује, између осталог, и садржај и начин вођења евиденција у области рада, као и начин прикупљања, обраде, коришћења и заштите података из тих евиденција. Чланом 45. став 2. Закона о евиденцијама у области рада прописано је да се уношење података у евиденције из области рада врши на основу јавних и других исправа, изјаве лица чији се подаци уносе у евиденцију и документације субјекта који води евиденцију.

Имајући у виду да ниједним од претходно наведених прописа није прописано право на фотокопирање исправа и чување исправа запосленог (копија личне карте, копија дипломе и др.), послодавац може да остварује сврхе прописане горенаведеним законима само на основу увида у документа / јавне исправе које достави запослени и преписивањем потребних података у уговор о раду и евиденције у области рада. Овде посебно треба имати у виду да послодавац врши увид само у оне јавне и друге исправе које су му неопходне за остварење сврхе прописане законом.

За чување фото-копија личне карте, дипломе и возачке дозволе послодавац нема законски основ, осим уколико такав законски основ није прописан у неком другом посебном закону који се евентуално примењује на послодавца, или уколико је чување таквих података неопходно ради остварења легитимних интереса послодавца који претежу над правима и слободама запослених, или уколико послодавац прибави пристанак запослених за такву врсту обраде, с тим што је пристанак, услед неједнаког положаја послодавца и запослених, односно тешкоћа при доказивању добровољности као услова за законитост пристанка, потребно избегавати као законски основ приликом обраде личних података запослених.

Напомињемо да је ова информација генералне природе, па би за прецизнији одговор била неопходна детаљнија анализа делатности послодавца и свих прописа који се примењују на послодавца у погледу обраде личних података запослених. У односу на уверење о неосуђиваности треба имати у виду и им-

за дозволу извршења, али осим објективног критеријума (новчано потраживање, без прецизирања из ког основа потиче) уводи се субјективни критеријум – својство извршног дужника (само лица из члана 300).

Како одредба из члана 300. став 7. Закона о извршењу и обезбеђењу уређује месну надлежност јавног извршитеља само када је у питању извршна исправа и када је средство извршења пренос новчаних средстава са рачуна извршног дужника код банке, онда логично произлази да у свим осталим случајевима, а то се првенствено односи на веродостојну исправу важе друга правила о месној надлежности јавног извршитеља. Тада се месна надлежност цени према правилима из члана 7. Закона о извршењу и обезбеђењу, према пребивалишту или боравишту, односно седишту извршног дужника, али и према средству извршења, у зависности од тога које је назначено у предлогу (може бити и искључива, нпр. код извршења на непокретности).

Додатно питање које се поставља јесте поступање по правном леку против решења о извршењу које је донео јавни извршитељ.

Битно је приметити следеће: У члану 300. став 9. Закона о извршењу и обезбеђењу законодавац (опет не поштујући систематику норми) прописује да о правном леку против решења о извршењу одлучује стварно надлежни суд за чије подручје је именован јавни извршитељ који је донео решење о извршењу. Очигледно не случајно, говори се о правном леку, не о врсти правног лека – жалби, иако се у ставу 7. члана 300. помиње извршна исправа (али у контексту месне надлежности). Такође, не случајно говори се о стварно надлежном суду, не о другостепеном, као у одредби члана 400. став 2. Закона о извршењу и обезбеђењу. Члан 400. иначе регулише извршење на основу извршне исправе ради намирења новчаног потраживања из комуналних и сродних услуга. Имајући наведено у виду очигледно је да је законодавац, употребљавајући реч правни лек, имао у виду и жалбу и приговор (за одлучивање о приговору надлежно је веће првостепеног суда) као правне лекове у извршном поступку, а што даље води закључку да је, прописујући одредбу члана 3. став 4. Закона о извршењу и обезбеђењу, имао у виду, као основ предлога за извршење, и извршну и веродостојну исправу, с обзиром на то да се решења о извршењу на основу извршне и веродостојне исправе побијају различитим правним лековима.

Даљи поступак по правном леку против решења о извршењу спроводи се у складу са одредбама чланова 73–81. Закона о извршењу и обезбеђењу када је у питању извршна исправа, односно у складу са одредбама чланова 85–90. истог закона када је у питању веродостојна исправа.

Осим свега наведеног, за правилан одговор на спорно питање не треба занемарити интенцију законодавца да сваком изменом закона проширује овлашћења и тиме надлежност јавних извршитеља, чиме се растерећују судови.

Јавна предузећа као извршни дужници

П: *Да ли се јавна предузећа сматрају извршним дужником из члана 300. ст. 2–4. ЗИО?*

О: Обавезе из чл. 300. ст. 2–4. (додатна садржина предлога за извршење) односе се на директне и индиректне кориснике буџетских средстава. У том смислу релевантан је и Правилник о списку корисника јавних средстава („Сл. гласник РС” бр. 160/2020).

Јавна предузећа, без обзира на то што се у одређеном делу финансирају јавним средствима, нису директни, а ни индиректни корисници буџетских средстава. На јавна предузећа примењује се Законом о јавним предузећима, при чему је у члану 13. тог закона предвиђено следеће: *Јавно предузеће за своје обавезе одговара целокупном својом имовином.*

Дакле, у предлогу за извршење према јавном предузећу, као извршном дужнику, не назначава се рачун буџета, нити постоји обавеза извршног повериоца да о намери подношења предлога писаним путем обавештава министарство.

Осим тога што се људска свест развијала и усложњавала развојем језика, унапређујући могућности споразумевања међу људима, развијала се и читава људска заједница, што је рађало потребу за увођењем реда у свакодневни живот на свима прихватљив, функционалан и разумљив начин. Тај ред постизао се устројавањем правила, односно закона, а закони свеукупно чине правни систем једне државе. Циљ ове рубрике је да укаже на то како језик и његове особености утичу на формулисање и касније тумачење законских норми, као и каква је улога вештачења заснованих на језику у истражним и судским процесима.

Нове могућности примене форензичке лингвистике – први део

Поља истраживања форензичке лингвистике шире се и употпуњују у складу са променама у друштву. Велики број миграција последњих година условио је употребу њених техника и метода у случајевима откривања лажних тражилаца азила, што је размотрено у овом делу текста, док је у другом, који ће бити објављен у следећем броју, пажња посвећена билингвизму у судници, матерњем и доминантном језику и слично.

ЗАДАЦИ ФОРЕНЗИЧКЕ ЛИНГВИСТИКЕ У НОВИЈЕ ВРЕМЕ

Поред свега што је у текстовима објављиваним у претходних годину дана у „Леге артису" било наведено као задатак форензичке лингвистике, остаје још једна широка и још увек недовољно истражена област – **тестирање језика азиланата како би се утврдила припадност одређеном народу, суђења која подразумевају билингвалне учеснике и питања другог језика унутар правног система, а посебно тумачење и превођење за потребе суда**. Дакле, у криминалистичким и грађанскоправним поступцима веома је важно да форензички лингвисти поседују знања потребна за откривање да ли је аутор неке поруке изворни говорник једног језика или странац који је језик одлично савладао, као и посебности изговора и изражавања, које ће истражне органе макар за корак учинити ближим починиоцима кривичних дела.

У Кодексу понашања **Међународног удружења за форензичку фонетику и акустику**[1] (енг. *The International Association for Forensic Phonetics and Acoustics*), осим одговорности форензичара за непрекидно усавршавање знања и вештина и поштовање етичких мерила при тумачењу доказа, прописано је и да „чланови треба да поступају с посебним опрезом ако изводе форензичку анализу било какве врсте на снимцима који садрже говор на језику који није њихов матерњи", што значи да би, уколико је могуће, **вештак требало да избегава да вештачи говорника другог језика**. Наиме, поједини научници су у својим истраживањима дошли до закључка да је поузданост исправне идентификације говорника знатно мања у случајевима покушаја утврђивања идентитета говорника страног језика, а поготово ако је реч о језику који припада некој од других језичких породица (на пример, вештак којем је матерњи језик енглески вештачи осумњиченог којем је матерњи језик пољски), односно који је у мањој мери повезан с матерњим језиком онога који процењује говор. Понекад чак и не мора да се ради о страном језику, већ о страном нагласку, који може

Руњанколе је службени назив језика и то је назив који за језик користе његови изворни говорници. Коришћење префикса „ки" за језик опонашало би употребу тог префикса у називима језика као што је кињарванда, кирунди и кисвахили и очигледно би означило ненационалну, дијаспорску употребу и идентификацију тог језика. Био би то прилично предвидљив руандски начин идентификације руњанколеа. Резултат тог једноставног запажања (које је пропустило Министарство унутрашњих послова) јесте да га Џозефова доследна употреба имена „кињанколе" ставља ван националног социолингвистичког поретка Уганде, где би се језик звао руњанколе.

Разрешење случаја дочекано је много касније на следећи начин[13]:

1. Дана 13. новембра 2008. године почело је суђење оптуженом Џозефу Мпамбари за ратне злочине, а алтернативно и за мучење почињено у Руанди.

2. Окружни суд у Хагу је 23. марта 2009. године осудио оптуженог за саучесништво у мучењу које је починио више пута, па и након смрти. Ослобођен је оптужби по преосталим тачкама убиства, силовања и отмице. Осуђен је на 20 година затвора.

3. И тужилаштво и одбрана су се жалили.

4. Апелациони суд у Хагу је 7. јула 2011. потврдио осуђујућу пресуду оптуженом у погледу тачака мучења. Додатно је утврђено да је доказан и број узимања талаца. То је поново квалификовало основу за осуђујућу пресуду оптуженог као саучесништво у кршењу закона и обичаја у рату. Оптужени је осуђен на доживотни затвор.

5. Врховни суд је 26. новембра 2013. године потврдио наведену одлуку, чиме је Мпамбарина доживотна казна постала правоснажна.

ЗАКЉУЧАК

Представљени случајеви указују на то колико је важно усавршавати методе и технике форензичке лингвистике у складу са новим потребама друштвених заједница. Озбиљност ситуације, с обзиром на то да су у питању животи људи, налаже да се владе и други надлежни органи озбиљно позабаве проблемом утврђивања идентитета миграната, али и оним што ће бити тема у следећем тексту – билингвизмом у судници и јавном животу. Језички отисак у многим случајевима подједнако је важан као и отисак прста јер може много да каже о одређеној особи и да надлежне упути у правом смеру, како ниједна страна у датом процесу не би била оштећена.

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Ендноте

1 https://www.iafpa.net/the-association/code-of-practice/

2 „A Case of Forensic Linguistics", Nesreen M. M. Meknas, Linguistics Department, College of Humanities, Prince Sultan University.

3 „Увод у општу лингвистику", Ранко Бугарски, Чигоја штампа Београд 2009, стр. 240

4 „A Case of Forensic Linguistics", Nesreen M. M. Meknas, Linguistics Department, College of Humanities, Prince Sultan University.

5 Ибид

6 Ибид

7 „Језици", Ранко Бугарски, Матица српска, Нови Сад 1996, стр. 63

8 Ибид, стр. 63–70.

9 „Applied Linguistics and Language Analysis in Asylum Seeker Cases", Diana Eades, in Applied Linguistics 26/4, Oxford University press 2005.

10 Ибид

11 „Forensic Linguistics", John Olsson, Continuum International Publishing Group 2008, стр. 94–98.

12 Подаци у случају Џозефа Мпамбаре: "Language, Asylum, and the National Order", Jan Blommaert in: Current Anthropology, volume 50, Number 4, August 2009.

13 http://www.internationalcrimesdatabase.org/Case/770/Mpambara/

Преглед прописа...

ИЗДВАЈАМО ЗНАЧАЈНЕ ПРОПИСЕ КОЈИ СУ ДОНЕТИ ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА...

СУЗБИЈАЊЕ И ОТКЛАЊАЊЕ ПОСЛЕДИЦА ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ COVID-19

- Упутство о начину примене ограничења уласка у Републику Србију лицима која долазе из држава захваћених епидемијом заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС" бр. 66/2021 од 30. 6. 2021)
- Уредба о измени и допуни Уредбе о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС" бр. 69/2021 од 9. 7. 2021)
- Упутство о начину примене ограничења уласка у Републику Србију лицима која долазе из држава захваћених епидемијом заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС" бр. 69/2021 од 9. 7. 2021)
- Упутство о начину примене ограничења уласка у Републику Србију лицима која долазе из држава са посебним ризиком од заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС" бр. 69/2021 од 9. 7. 2021)
- Наредба о изменама Наредбе о радном времену и просторним ограничењима за време неповољне епидемиолошке ситуације током трајања заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС" бр. 70/2021 од 13. 7. 2021)
- Закон о утврђивању финансијске подршке привредним субјектима за одржавање ликвидности и обртна средства у отежаним економским условима услед пандемије COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2 („Сл. гласник РС" бр. 76/2021 од 28. 7. 2021)

РАДНИ ОДНОСИ, ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

- Закон о изменама и допунама Закона о финансијској подршци породици са децом („Сл. гласник РС" бр. 66/2021 од 30. 6. 2021)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о образовању и начину рада органа вештачења Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање („Сл. гласник РС" бр. 66/2021 од 30. 6. 2021)
- Уредба о изменама и допунама Уредбе о интерном и јавном конкурсу за попуњавање радних места у државним органима („Сл. гласник РС" бр. 67/2021 од 2. 7. 2021)
- Правилник о ближим техничким условима успостављања и вођења Социјалне карте („Сл. гласник РС" бр. 67/2021 од 2. 7. 2021)
- Одлука о допунама Одлуке о Јединственом кодексу шифара за уношење и шифрирање података у евиденцијама у области рада („Сл. гласник РС" бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Уредба о измени Уредбе о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника („Сл. гласник РС" бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Уредба о изменама и допунама Уредбе о Програму подстицања запошљавања младих „Моја прва плата" („Сл. гласник РС" бр. 79/2021 од 6. 8. 2021)
- Анекс Посебног колективног уговора за полицијске службенике („Сл. гласник РС" бр. 81/2021 од 16. 8. 2021)

ЗДРАВСТВО

- Уредба о измени и допуни Уредбе о Плану мреже здравствених установа („Сл. гласник РС" бр. 69/2021 од 9. 7. 2021)
- Правилник о утврђивању Списка психоактивних контролисаних супстанци („Сл. гласник РС" бр. 70/2021 од 13. 7. 2021)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о утврђивању цена за лабораторијске здравствене услуге на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС" бр. 70/2021 од 13. 7. 2021)
- Правилник о измени Правилника о Номенклатури здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС" бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Уредба о изменама Уредбе о Плану мреже здравствених установа („Сл. гласник РС" бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Одлука о измени Одлуке о висини трошкова издавања картице здравственог осигурања („Сл. гласник РС" бр. 75/2021 од 27. 7. 2021)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о ближим условима и начину вршења процене здравствених технологија („Сл. гласник РС" бр. 77/2021 од 30. 7. 2021)
- Правилник о допунама Правилника о Номенклатури здравствених услуга на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС" бр. 77/2021 од 30. 7. 2021)
- Правилник о изменама Правилника о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2021. годину („Сл. гласник РС" бр. 79/2021 од 6. 8. 2021)

ОБРАЗОВАЊЕ

- Закон о студентском организовању („Сл. гласник РС" бр. 67/2021 од 2. 7. 2021)
- Закон о изменама и допунама Закона о високом образовању („Сл. гласник РС" бр. 67/2021 од 2. 7. 2021)
- Правилник о ближим условима за остваривање различитих облика и програма васпитно-образовног рада и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа („Сл. гласник РС" бр. 80/2021 од 13. 8. 2021)

Преглед прописа...

- Одлука о изменама Одлуке о одређивању великих техничких система од значаја за одбрану („Сл. гласник РС” бр. 67/2021 од 2. 7. 2021)
- Правилник о подстицајима за инвестиције за унапређење и развој руралне јавне инфраструктуре („Сл. гласник РС” бр. 67/2021 од 2. 7. 2021)
- Правилник о допунама Правилника о начину уношења, рада, вођења и коришћења централног информационог система и његовој садржини и врсти података („Сл. гласник РС” бр. 67/2021 од 2. 7. 2021)
- Правилник о измени и допунама Правилника о утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и мотива редовних издања поштанских марака („Сл. гласник РС” бр. 70/2021 од 13. 7. 2021)
- Уредба о изменама Уредбе о националним спортским признањима и новчаним наградама („Сл. гласник РС” бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Правилник о начину образовања и рада Комисије за жалбе Акредитационог тела Србије („Сл. гласник РС” бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Правилник о изгледу и садржини знака забране продаје и служења алкохолних пића деци или малолетницима и знака штетности прекомерне употребе алкохолних пића („Сл. гласник РС” бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Правилник о измени Правилника о условима и начину рангирања лиценце организатора путовања у различите категорије, начину промене категорије лиценце, садржини захтева за издавање и обнављање лиценце, као и о условима и начину издавања свечане форме лиценце („Сл. гласник РС” бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Одлука Уставног суда РС број ИУз-266/2018 којом се: 1. утврђује да одредба члана 45. став 1. Закона о Војсци Србије („Службени гласник РС” бр. 116/07, 88/09, 101/10 – др. закон, 10/15, 88/15 – Одлука УС, 36/18 и 94/19), у делу који гласи: „независно од прописаних услова у погледу година живота”, није у сагласности с Уставом и 2. одбацује захтев за обуставу извршења појединачних аката или радњи предузетих на основу оспорене одредбе Закона из тачке 1. („Сл. гласник РС” бр. 74/2021 од 23. 7. 2021)
- Одлука о одређивању централизованих јавних набавки добара и услуга које ће спроводити Управа за заједничке послове републичких органа у 2022. години („Сл. гласник РС” бр. 75/2021 од 27. 7. 2021)
- Уредба о утврђивању Програма доделе бесповратних средстава за куповину минибусева за потребе превоза сеоског становништва на територији Републике Србије („Сл. гласник РС” бр. 77/2021 од 30. 7. 2021)
- Уредба о начину чувања, узорковања, складиштења и уништавања одузетих психоактивних контролисаних супстанци („Сл. гласник РС” бр. 79/2021 од 6. 8. 2021)
- Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма подршке малим и средњим предузећима за набавку опреме у 2021. години („Сл. гласник РС” бр. 79/2021 од 6. 8. 2021)

... донетих између два броја

Календар важења правних аката

Прописи који одложено престају да важе или чија одложена примена почиње у наредном периоду

Пропис	Службени гласник	Датум примене
Правилник о утврђивању плана вађења речних наноса	„Сл. гласник РС” бр. 67/2019	Престаје да важи 28. 9. 2021.
Правилник о квалитету за производе рибарства, шкољкаше, морске јежеве, морске краставце, жабе, корњаче, пужеве и њихове производе	„Сл. гласник РС” бр. 51/2021	Примењује се од 1. 10. 2021.

С НАМА НЕМА ЛУТАЊА!

ИНГ-ПРО

ПРОПИСИ.НЕТ
ЕЛЕКТРОНСКО ПРАВНО ИЗДАЊЕ

ИНГ-ПРО

3 ДЕЦЕНИЈЕ

С НАМА НЕМА ЛУТАЊА

Пословни саветник – штампани часопис:
САВЕТОДАВНИ ЧАСОПИС ИЗ ОБЛАСТИ ФИНАНСИЈА

